

Morgen is het land dat we niet meer samen zullen bewonen

Ook in ons digitaal tijdperk blijft het vertellen van sprookjes en verhalen onmisbaar. Omdat ze mooi zijn. Omdat ze woorden aanreiken om stil te staan of na te denken. Of omdat ze troostend zijn. Redenen genoeg om ook voor het sterven gaan, verhalen te vertellen ...

Morgen is het land dat wij niet meer samen zullen bewonen, gisteren het kleine paradijs waaruit we werden verjaagd

Zo bijt Nic Balthazar een beetje nostalgisch de spits af van Verhalen voor het sterven gaan. Maar veelbelovend eindigt hij zijn verhaal (dat eigenlijk een beetje een gedicht is):

*En in die seconde blijven wij eeuwig zitten
dus altijd simpel weg
samen.
Niks geen amen*

Balthazar is een van de vijftig auteurs van wie dokter Marc Cosyns heel zeker wist dat zij woorden hadden om over leven en dood te vertellen. Allemaal reageerden zij verrast positief op zijn verzoek, want iedereen heeft natuurlijk een verhaal, als het over sterven gaat.

'Maar zelfs als we weg zijn,
blijven we hier.
In iets klein, in iets groot,
in een hoofd, in een cel,
in de lucht, in een zucht.

Weet: ge zijt niet alleen, ge gaat niet alleen,
ge gaat niet alleen, ge blijft niet alleen

want wij allemaal.
Wij ook'.

llah

'Zij leerde mij hoe je een verhaal vertelt en ook wel een beetje hoe je echt kan leven en genieten van dingen die nooit voorbij gaan, zo lang er herinneringen zijn'.

Diane De Keyzer over haar 'peet'

Voor de samensteller van het boek waren de contacten met de auteurs ongemeen boeiend. Vragen om over dergelijk onderwerp iets te schrijven, is niet zomaar een vraag. Meestal kwam er dus een boeiend gesprek aan te pas. Zelfs een weigering was interessant, want Marc Cosyns aarzelde niet om het korte 'njet want geen tijd', van David Van Reybroeck als opdracht helemaal vooraan te plaatsen. Sorry Marc, geen tijd: 'Overigens: al mijn boeken zijn verhalen voor het sterven gaan. Als dat niet de inzet is, is het waardeloos'.

Verhalen vóór het sterven of verhalen om zachtjes te kunnen sterven?

Marc Cosyns: 'In feite allebei en nog meer zelfs. Ik wilde mensen die met sterven worden geconfronteerd, de mogelijkheid bieden om over sterven na te denken. Zoals je kinderen voor het slapengaan een sprookje vertelt om zoetjes in te slapen én ook omdat het zo mooi is én omdat er misschien iets gezegd wordt waar je over na kan denken.

Aan de basis van het boek liggen de vrijwilligers die aan het bed gaan zitten van mensen in een terminale levensfase. Zij hebben geleerd om te luisteren naar wat zieke mensen willen vertellen, maar soms valt er niets meer te zeggen over leven of pijn. Ondanks de

Marc Cosijns: "Wij zijn op zoek gegaan naar authentieke verhalen van bij ons, over leven en dood."

stille vragen de zieken toch om terug te komen, om zelf iets te vertellen ... En zo zijn we op zoek gegaan naar authentieke verhalen van bij ons, over leven en dood. En die zijn er natuurlijk want ons land zit niet over gesprekken verlegen wanneer het over sterven gaat'.

● Waar de verhalen over gaan

Marc Cosyns: "In de eerste plaats werd het boek een mooie verzameling van literatuur, poëzie en hier en daar een grafisch pareltje. Chronisch zieke mensen, die (jammer genoeg misschien) wat meer tijd hebben, vinden er ongetwijfeld hun gading bij.

Dat is juist het rijke aan deze bloemlezing verhalen: je ontdekt een waaier aan verscheidenheid. Hoe je het leest of hoe de auteur het heeft geschreven hangt af van zoveel factoren! De fase waarin je bent, het moment zelf, je eigen voeling met literatuur of poëzie. Onlangs nog vertrouwde Pascale Platel mij toe dat zij wellicht iets helemaal anders zou schrijven indien ik haar de vraag nu stelde.

Die hele waaier, van humor tot ingetogenheid, geeft aan hoeveel verschillende manieren van sterven er zijn en van bezig zijn met of praten over de dood. Of je gaat nadenken over wat de dood binnen het leven betekent, want je kunt het ene niet los zien van het andere. De verhalen gaan over het leven waarin sterven mogelijk een plaats zou kunnen hebben. Niet iedereen die ernstig ziek is, slaagt er in die plaats te creëren. Het boek reikt tools aan om stil te staan en te praten over lijden, leven en eindigheid. Om erover na te denken en er een plaats voor te vinden.

Ten slotte kunnen de verhalen uit het boek ook voor

troost en herkenning zorgen. Misschien vind je jezelf in een verhaal, in een gedicht, in een beeld. Meer nog, je kunt lezen hoe anderen met eindigheid omgaan."

● Fascinatie voor dood en sterven?

Marc Cosyns: 'Ik zou het geen fascinatie voor de dood noemen. Wel voor de patiënt in al zijn aspecten. Als patiënt zit je meestal in de ondergeschikte positie. Je komt al snel in een machtsverhouding terecht. Ik houd me altijd de vraag voor: hoe kunnen wij ervoor zorgen dat de patiënt maximaal gehoord wordt? Ziek of stervend zijn is al zwaar genoeg, laat staan dat je dan met hulpverleners te maken krijgt die geen oog hebben voor wat jij ervaart. Wanneer het gaat om keuzes die men moet maken in verband met het levenseinde, dan moeten zorgverleners de mensen hierin optimaal kunnen begeleiden.'

● Een kwartiertje inkijs

Een kwartiertje bladeren en snuisteren in het boek, levert al meteen vertedering, ontroering en herkenning op. Soms zijn de titels van de verhalen op zich al sprekend genoeg: *van dingen die nooit voorbij gaan* van Diane De Keyzer, *Niet weg* van Annelies Rutten, *je kunt toch niet tot last zijn* van Manu Keirse en *niemand is er voor altijd* van Koen Van Hoeylandt.

Sommige verhalen voeren je moeiteloos mee naar de tijd van toen (Gita Deneckere in *Lang en gelukkig*) of naar de wereld van niet meer weten (*Ik heb Paula nog*

De slang: Waarom vertellen oudjes altijd hetzelfde verhaal, tot in den treure? Waarom zet niemand de repeatknop uit?

De schildpad: Heeft het nog zin om het de slang aan zijn verstarde verstand te brengen dat een verhaal misschien wel het enige is wat we echt kunnen achterlaten?

Herwig Deweerdt in zijn verhaal over de schildpad en de slang die toevallig samen op zoek zijn naar het einde van de weg.

niet gezien vandaag van Magda Vermoortele) of naar de herfst van het leven (*De herfst van het leven* van Diane Broeckhoven).

Anderen pakken dan weer uit met een filosofisch stuk, zoals Paul Verhaeghe met *Eros en Thanatos* of met een *poëtische mathematica van geboorte en dood* (dat doet Jean-Paul Vanbendegem). En Annelies Verbeke schrijft een nieuwsgierige brief aan haar overleden grootouders in de hemel.

Iemand vertelt het verhaal van een gevecht met leukemie en het veel te vroege heengaan (Koen Van Hoeylandt, *Niemand is er voor altijd*). En nog iemand anders troost al te triestige kinderen door de geliefde dode als een ster aan het firmament te laten verschijnen (Hilde Keteleer doet dat in *De Boom*).

Ten slotte zijn er ook nog de dichters, zoals Janine De Rop die in schaarse woorden de essentie weet te vatten: *Lieg niet tegen mij, laat mij gaan, ik hoor hier niet langer thuis*. En een andere dichter, Stijn Vranken schijft dat *een einde iets is dat alleen mensen zich in het hoofd halen*.

Als afsluiter een ontwapenende grafic novel, van Sofie Sergeant en Saar De Buysere: *Jonge honden*. Zij richten zich in hun beeldboeken naar kinderen en volwassenen met verstandelijke beperking en steunen ook hun mantelzorgers.

‘Mijn moeder,
Een ochtend lang zoekt ze naar een woord
Als sluitsteen om de bres te dichten.
Een ochtend lang staat het gebeten gat
van dat woord tussen ons te ontbreken’

*Magda Vermoortele over haar moeder die stil-
aan antwoordt en ontaalt en ontherinnert ...*

‘Geboren worden is apart gaan staan, en alleen zijn. Immer op zoek naar die ander die ons zou kunnen volledig maken. Sterven is samengaan en opnieuw deel uitmaken van een groter geheel. Eindelijk wat we verlangd hebben. Maar dan zonder ons ik.’

Paul Verhaeghe over Eros en Thanatos

Marc Cosyns

Huisarts, docent, auteur, opiniemaker en bevoorrecht deskundige op het gebied van stervensbegeleiding. *Verhalen voor het sterven gaan* kwam tot stand in samenwerking met de Stichting Lezen. Marc Cosyns ging op zoek naar nieuwe verhalen over eindigheid en hoe we omgaan met de dood. Vijftig verhalen van evenveel auteurs, maken duidelijk dat over sterven en dood kan en moet worden nagedacht en gesproken. Een greep uit de longlist: Diane Broeckhoven, Manu Keirse, Pascale Platel, Jean-Paul Van Bendegem, Martine Wolfaert, Stijn Vrancken, een kleinzoon, Marc Eyskens, Griet Op De Beek en nog zoveel meer. Dat de opbrengst van het boek integraal naar de Vrijwilligerswerking van de Palliatieve Zorg zou gaan, stond voor iedere auteur boven alle twijfel!

Verhalen voor het sterven gaan

Samenstelling Marc Cosyns
Uitgeverij Vrijdag, 25 euro
ISBN 9789460012457
e-boek
ISBN 97894600112464

